

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІМЕСГ» НААН**

***ЗБІРНИК
ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ***

***VII Міжнародної науково-технічної конференції з нагоди
113-ї річниці від дня народження
доктора технічних наук, професора,
члена-кореспондента ВАСГНІЛ,
віце-президента УАСГН
КРАМАРОВА
Володимира Савовича
(1906-1987)***

«КРАМАРОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

***20-21 лютого 2020 року
м. Київ***

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАЙНА ТА АГРОБІЗНЕСУ

О. В. ЗАХАРЧУК, доктор економічних наук,
завідувач відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Значення базових показників інвестиційної привабливості та кредитоспроможності значною мірою визначаються вартістю основних засобів, яка буде врахована при їх розрахунку. В сучасній практиці інвестиційної діяльності та бухгалтерського обліку відповідно до методик оцінки застосовується ряд видів вартості основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова (балансова), ринкова, справедлива тощо. При діагностиці інвестиційної привабливості та кредитоспроможності підприємств оцінку основних засобів слід здійснювати за ринковою вартістю об'єктів з використанням стандартів і методик експертної оцінки майна. Організаційні та методологічні засади експертної оцінки основних засобів, результатом якої є розрахунок їх ринкової вартості, визначені рядом нормативно-правових актів. Принципові положення з оцінки основних засобів обґрунтовані Міжнародними

стандартами оцінки та стандартами оцінки окремих незалежних професійних організацій оцінювачів. Але, вважаємо за необхідне конкретизувати методичні положення оцінки основних засобів сільськогосподарського призначення відповідно до специфіки галузі, особливостей таких об'єктів і їх ринку.

Кожен ринковий суб'єкт ринкової економіки повинен мати у своєму розпорядженні капітал, оцінений по справедливій вартості: грошовий у вигляді банківських активів та цінних паперів; виробничий капітал у вигляді грошової оцінки нерухомості (будівлі, машини та обладнання, земля) і виробничих сировинних запасів; товарний капітал у вигляді сумарної грошової оцінки виробленої, але не реалізованої продукції.

Невідповідність амортизаційних відрахувань витратам основного аграрного капіталу і потребам його відтворення обумовлена відсутністю дієвої практики переоцінки сільськогосподарських основних засобів, тоді як суб'єктами економічної діяльності інших галузей проводиться переоцінка свого майна. Так, за останні 10 років основні в сільському господарстві були дооцінені лише на 43 %, тоді як в інших галузях національної економіки – майже у 9 раз, зокрема в промисловості – в 6,3 раза. Питання переоцінки сільськогосподарського майна актуалізується в умовах постійної інфляції при досить високих темпах зростання цін на галузеві основні засоби.

На сьогодні відсутність дієвої практики переоцінки основних засобів в сільськогосподарських підприємствах пояснюється недоліками нормативно-правового забезпечення цього процесу, зокрема обов'язковістю незалежної експертної оцінки основних засобів для їх переоцінки в обліку.

Наслідком недооцінки галузевих основних засобів є знівельовані абсолютні та відносні фінансово-економічні показники сільськогосподарської діяльності, зокрема амортизаційні відрахування, собівартість, фінансовий результат та рентабельність. Уточнений розрахунок основних фінансово-економічних показників господарської діяльності сільськогосподарських підприємств з врахуванням фактичної недооцінки галузевих основних засобів у 2014–2017 роках показав, що вони завищені. У 2014 році при рівні рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в 25,8 % відповідно даних офіційної статистичної звітності (форма № 50-сг), розрахунковий показник з урахуванням дооцінки основних засобів на початок року склав 13,8 %, не враховуючи подальшого впливу зростання цін на основні засоби в поточному році на рівні 23 %. У 2015 році при рентабельності за даними статистичної звітності у 45,6 % уточнений рівень рентабельності відповідно до фактичної недооцінки основних засобів склав 34,8 %, який не враховує 32-відсоткового інфляційного зростання цін на галузеві основні засоби в звітному році. Аналогічне відбувалося й у 2016-2018 роках.

Недооцінка основних засобів аграрного сектору призводить до штучного завищення результативності сільськогосподарської діяльності. При цьому рівень переоцінки (індексації) основних засобів інших галузей національної економіки в рази перевищує цей показник в сільському господарстві, відповідно впливаючи на «відносне» заниження рентабельності операційної

діяльності підприємств інших сфер («відносно» щодо показників сільського господарства).

Проведення експертної оцінки майна регулюється положеннями Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», вимогами "Методики оцінки майна", затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 року № 1891, Національним стандартом №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим постановою КМ України 10.09.2003 р. № 1440, Національним стандартом №2 "Оцінка нерухомого майна", затвердженим постановою КМ України від 28 жовтня 2004 року. №1442, нормативними актами Фонду державного майна України. У випадках, не врегульованих законодавством, експертна оцінка проводиться на основі принципів та правил, визначених міжнародними стандартами оцінки (IVSC).

В основу оцінки майна покладаються загальновідомі у світовій практиці базові принципи та методичні підходи:

- витратний (майновий);
- порівняльний (аналогів продажу);
- дохідний (пряма капіталізація та дисконтування майбутніх грошових потоків).

Вибір виду вартості та одного (або декількох) підходів ґрунтується на визначеній меті оцінки, яка в свою чергу, залежить від способу відчуження майна, що є об'єктом оцінки.

Використання кожного з зазначених вище підходів приводить до одержання певних, в переважній більшості випадків різних, цінкових характеристик об'єкта. Проведення порівняльного аналізу переваг та недоліків вказаних вище підходів стосовно конкретно заданої мети, дає можливість встановити остаточну вартість об'єкта на основі даних того чи іншого підходу, який, на основі аналізу проведеного експертом, є найбільш надійним та достовірним.

Висновки та пропозиції. З метою обґрунтування державної аграрної політики у подальшому необхідна відповідна об'єктивна інформація, в тому числі щодо стану та вартості основних засобів. В зв'язку з вищевикладеним є потреба у переоцінці основних засобів сільського господарства, проведення якої пропонується двома шляхами:

- разової загальногалузевої індексації балансової вартості основних засобів;
- масової переоцінки основних засобів за справедливою вартістю відповідно до методики експертної оцінки.

В ННЦ «Інститут аграрної економіки» розроблено відповідні пропозиції по нормативно-правовому і методичному забезпеченню загальногалузевої індексації та масової переоцінки основних засобів сільського господарства (методичні рекомендації і стандарти оцінки майна в АПК, інструментарій масової переоцінки основних засобів, методичні рекомендації щодо разової

загальногалузевої індексації балансової вартості основних засобів з обґрунтованими коефіцієнтами індексації, тощо).

Список використаних джерел

1. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
2. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про затвердження Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна» : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 р. № 1442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
4. Про затвердження Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2004 р. № 1655 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про затвердження Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів : Наказ Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.11.2003 р. № 142/5/2092 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
6. Міжнародні стандарти оцінки. Восьме видання. 2008 / [пер. з англ. С. О. Пузенка]. – К. : «АртЕк», 2008. – 432 с.
7. Захарчук О.В. Паукове забезпечення техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва в Україні /Ю.О. Лупенко, О.В. Захарчук, М.М. Могилова // Економіка АПК. – 2017. – № 5.– С. 5-12.